اطلاع رسانی
نشریه فنی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
دوره ششم؛ شماره ۱ و ۲

مؤسسه اقتصاد جهانی هامبورگ (HWWA) و بخشهای دکومانتاسیون، کتابخانه، و آرشیو آن

نوشته : جلال مساوات

نام و تاریخچه

در سال ۱۹۰۸ میلادی "آرشیو اقتصاد جهانی هامبورگ"[۱] توسط دولت آلمان تاسیس شد. کار این آرشیو عبارت بود از تهیه بریده جراید از روزنامه ها و مجلات تخصصی اقتصاد در سطح جهانی و ذخیره بازیابی آنها. پس از جنگ جهانی اول، آرشیو توسعه یافت. ابتدا، کتابخانه به آن ضمیمه شد و در فاصله ای اندک، بخشها و مراکز دیگر تشکیل شد و به آن پیوست و از مجموع آنها موسسه بزرگی تاسیس یافت که ساخت آن تا امروز، کم و بیش همانست که بود. موسسه، نام هسته اصلی خود **(HWWA)** را حفظ کرد و تاکنون نیز همچنان آن را حفظ کرده است.

اهمیت و اعتبار جهانی مؤسسه

مؤسسه **(HWWA)** امروز یکی از بزرگترین و معتبرترین مؤسسات تحقیق در زمینه اقتصاد، در سطح جهانی بشمار می آید و در محافل اقتصادی جهان و نیز پیش افراد دست اندرکار مسایل اقتصادی، مؤسسه ای شناخته شده است و کارها و فعالیتهای آن اهمیت و اعتبار بسیار دارد.

هدف

هدف این مؤسسه عبارتست از تحقیق در مسایل حاد اقتصاد جهانی – بخصوص از جنبه عملی – و نیز در دسترس قرار دادن اطلاعات و منابع مورد نیاز مدیران، تصمیم گیران و دست اندرکاران اقتصاد عملی و محققان این رشته در مقیاس وسیع و در معنای دقیق کلمه.

وظایف

وظایف این مؤسسه بطور عمده عبارتست ازتجزیه و تحلیل علمی – تجربی مسایل اقتصادی و نیز آماده سازی و ذخیره، بازیابی و در دسترس قرار دادن اطلاعات و منابع مورد نیاز برای محققان رشته اقتصاد و برای مدیران و تصمیم گیران در زمینه اقتصاد و اقتصاد سیاسی.

- **Hamburgisches Weltwirtschafts Archiv (H WWA)**

استقلال

مؤسسه **(HWWA)** از نظر سازمانی وابسته به دانشگاه هامبورگ است ولی از نظر اداری، تصمیم گیری و تعیین نحوه فعالیتهای خود، استقلال دارد. چگونگی اداره مؤسسه، تعیین نوع تحقیقات، فعالیتها و خدمات تصمیم گیری راجع به ایجاد ارتباط با سازمانهای تحقیقی اقتصادی در داخل و خارج، تصویب طرحهای تحقیقاتی در شورای روسای موسسه متشکل از رئیس موسسه، معاونان او، روسای مراکز سه گانه موسسه انجام می گیرد.

تعیین خط مشی اساسی موسسه در شورای مشترک، مرکب از شورای روسای موسسه و "شورای مشاوران صورت می گیرد. در برابر مسایل بسیار مهم نیز که ممکن است برای موسسه پیش آید، مرجع رسیدگی و تصمیم گیرنده، شورای مشترک است.

شورای مشاوران

شورای مشاوران مرکب از بیست عضو است که شهردار هامبورگ و نمایندگان ثابت پنج وزارتخانه آلمان از جمله وزارت تحقیقات و تکنولوژی، وزارت اقتصاد و وزارت دارایی از اعضای آن هستند. رئیس "جامعه دوستداران و حمایت کنندگان مؤسسه **(H W W A)** نیز – که در جای خود به توضیح آن خواهیم پرداخت – از اعضای شورای مشاوران است. اعضای شورا بعضی ساکن هامبورگ هستند و بعضی در بن سکونت دارند. شورای مشاوران برای خود تشکیلات و مقرراتی دارد که البته در این مختصر لزومی بشرح آن نیست.

بودجه

بودجه مؤسسه بطور عمده بوسیله "جامعه دوستداران و حمایت کنندگان **(HWWA)** تامین می شود.

جامعه دوستداران و حمایت کنندگان (HWWA)

در جریان بحران اقتصادی سال ۱۹۲۳ که مؤسسه بعلت مشکلات مالی با خطر تعطیل و انحلال جدی روبرو شد، حدود ۲۰۰۰ نفر از بازرگانان و صاحبان صنایع ساکن هامبورگ، با کمکهای مالی خود، حرکت جدید و ادامه خدمات اقتصادی مؤسسه را ممکن ساختند. پس از جنگ جهانی دوم نیز بخش خصوصی اقتصاد، در احیاء و بازسازی مجموعه مدارک موسسه و دوباره سازی و شروع فعالیتهای مجدد آن. کمکهای شایان توجهی انجام داد.

در سال ۱۹۴۹ جامعه دوستداران و حمایت کنندگان **(HWWA)** تاسیس شد. هدف این جامعه این بود که موسسه را در انجام وظایفی که بعهده گرفته است از هر لحاظ – و بطور عمده از لحاظ مادی – مورد حمایت و پشتیبانی خود قرار دهد و ارتباط بین تحقیق و عمل را در زمینه اقتصادی هر چه بیشتر تحقق بخشد و آن را عمیقتر سازد.

از آنجا که هدف، وظایف و خدمات موسسه هیچگاه به ناحیه و منطقه ای خاص، محدود نبوده و نیست، جامعه نیز هرگز محدود به دوستداران و حمایت کنندگان هامبورگ باقی نماند. امروزه جامعه، بیش از ۴۵۰ عضو دارد که از سراسر جمهوری فدرال آلمان پذیرفته شده اند. جامعه دوستداران و حمایت کنندگان **(HWWA)** البته برای خود تشکیلات، اساسنامه و مقرراتی دارد که جای ذکر آن اینجا نیست.

تعداد کارکنان

مؤسسه **(HWWA)** بیش از ۴۵۰ نفر کارمند رسمی تمام وقت دارد و این رقم غیر از تعداد محققانی است که بصورت پاره وقت (قراردادی یا افتخاری) با مؤسسه همکاری می کنند (مانند استادان، دانشجویان و بعضی فارغ التحصیلان در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته به آن).

برای آموزش و ادامه تحصیلات کارکنان رسمی، دوره های آموزشی، کارآموزی و اعطای بورس درنظر گرفته می شود.

برگزاری دوره های کارآموزی برای دانشجویان اقتصاد

از آغاز سال تحصیلی ۱۹۶۵ در دانشگاه هامبورگ مقرراتی وضع شده است که بموجب آن، دانشجویان رشته‌های اقتصاد، پس از گذراندن درسهای نظری باید برای کار و تحقیق عملی و تجربه زیر نظر **(HWWA)** به کارخانه ها و مؤسسات تولید ی و صنعتی اعزام شده، دوره مخصوص کارآموزی را بگذرانند. برای کسانی که قبل از این تاریخ فارغ التحصیل شده اند. گذراندن دوره دکترا در هر یک از رشته های اقتصاد بدون گذراندن این دوره مخصوص و ارائه گواهی از سوی **(HWWA)** امکان پذیر نیست.

همکاری با سازمانها و مؤسسات ملی و بین المللی

(HWWA) با بسیاری از سازمانها و مؤسسات تحقیقی اقتصادی در سطح ملی و بین المللی ارتباط و مناسبات و همکاریهای نزدیک دارد. اما بیشترین همکاری **(HWWA)** با چهار سازمان زیر است:

۰۱) سازمان همکاریهای مؤسسات تحقیقاتی علوم اقتصادی آلمان (واقع در اسن)[۱]

۰۲) سازمان همکاریهای مؤسسات علوم اجتماعی (واقع د رکلن)[۲]

۰۳) انجمن مؤسسات اروپایی ً تغییرات اقتصادی ً (کونژونکتور) (۲) (بن)[۳]

۰۴) جامعه توسعه بین المللی (واشینگتن)[۴]

در ضمن باید گفت **(HWWA)** با ۱۳۰۰۰ خبرگزاری از سرتاسر جهان. ارتباط و تماس مداوم دارد.

امکان توسعه سازمانی مؤسسه

از آغاز سال ۱۹۷۸ بین **(HWWA)** و ″**I T E**″ (موسسه تحقیقات فنی در زمینه توسعه و پیشرفت) مذاکراتی – بمنظور اینکه بکمک **ITE** به مراکز سه گانه **(HWWA)** دو مرکز دیگر اضافه شود – صورت گرفته است. این دو مرکز عبارت خواهند بود از: ″مرکز برنامه ریزیهای دراز مدت در زمینه اقتصاد″ و ″مرکز نظامها و تکنولوژی حمل و نقل″. بر طبق طرحی که در نظر گرفته شده، قرار است که این برنامه در سال ۱۹۸۵ عملی و اجرا گردد.

Die Arbeitsgemeinschaft deutscher Wirtwchaftswissens chaftlicher Forschungsinstitute (ESSIN)
Die Arbeitsgemeinschaft Sozialwissenschaftlicher Instetute (Kieln)
Association d,Instituts Europeens de Cojoncture Economique (Bonn)
Society for International Development (Washington)
- Instetut zu Erforschung techung technologischer Entwicklungs linien

راههای آشنائی با فعالیتهای مؤسسه

علاقه مندان به آشنایی با فعالیتها و خدمات مؤسسه در صورتی که امکان دیدار و بازدید حضوری و مستقیم از مؤسسه را نداشته باشند، می توانند با مطالعه و بررسی نشریات، بروشورها و بولتنهای فراوان مؤسسه بمنظور خود دست یابند. در این مورد، دو نشریه بخصوص، می تواند به آنان یاری کند:

۰۱) نشریه "کارهای انجام شده **(HWWA)**"[1] (به زبان آلمانی): این نشریه به علاقه مندانی که بخواهند آشنایی کلی ای با فعالیتهای تحقیقاتی و خدمات اطلاعاتی مؤسسه پیدا کنند، یاری می‌رساند. نشریه مزبور سه ماه یکبار انتشار می یابد و در هر شماره آن خدمات و تحقیقات و کارهای انجام شده سه ماهه مؤسسه، همراه با معرفی بعضی انتشارات و شماره های جدید نشریات ادواری موسسه، به اختصار و در عین حال بروشنی ذکر می شود.

۰۲) سلسه نشریات "گزارشهای **(HWWA)**"[2] (به زبان انگلیسی): این سلسله. نشریات برای کسانی است که بخواهند با تحقیقات، فعالیتها و خدمات اطلاع رسانی مؤسسه در موضوعی خاص آشنایی و آگاهی پیدا کنند. "گزارشها" هر بار در یک موضوع بسیار مهم انتشار می یابد یعنی هر شماره مخصوص موضوع معینی است. پر استفاده ترین شماره های این سلسله نشریات تاکنون، عبارت بوده‌اند از شماره های مربوط به: "توسعه اقتصادی در اروپای شرقی"، "انتقال تکنولوژی"، "شرکتهای چند ملیتی"، "مقایسه بین المللی سرمایه گذاریهای مستقیم و بی واسطه"، و غیره.

چاپ نشریات مؤسسه

(HWWA) در سال ۱۹۴۹ بیشتر بمنظور سهولت در امر چاپ انتشارات وسیع خود چاپخانه غیر انتفاعی "آرشیو اقتصاد جهانی" **(CmbH**) را تاسیس کرد. **(GmbH)** بسرعت توسعه یافت و رشد کرد و بعنوان چاپخانه ای بسیار مجهز و بزرگ شهرت جهانی بدست آورد. امروزه این چاپخانه، هر چند که ارتباط و پیوند بسیار محکم با **(HWWA)** دارد لیکن از نظر حقوقی و سازمانی کاملاً مستقل است.

بطور کلی تمام نشریات و نتایج تحقیقات مؤسسه **(HWWA)** اعم از بولتن ، جزوه ، کتاب و خلاصه کلیه امور چاپی مؤسسه از جمله نشریات ادواری آن، همه در **GmbH** بچاپ می رسد. اما فعالیتها و خدمات چاپی **GmbH** از این محدوده بسیار وسیعتر است و سفارشات چاپی تعدادی از مؤسسات اقتصادی و علمی و تحقیقاتی بزرگ دیگر را نیز می پذیرد. **CmbH** کارها و فعالیتهای تازه خود را بطور مرتب هر سه ماه یکبار در دفتری معرفی می کند.

ساخت و تشکیلات مؤسسه

استخوان بندی **(HWWA)** تشکیل شده است از، دو مرکز تحقیقاتی و مرکز اطلاع رسانی (اطلاع رسانی بمعنای وسیع کلمه و شامل سه بخش دکومانتاسیون، کتابخانه و آرشیو).

- **(HWWA) - Abgeschlossene Arbeiten**
- **(HWWA) - Reports**

ذکر این نکته ضروری است که مؤسسه **(HWWA)** بطور عمده یک مؤسسه تحقیقات تجربی در زمینه اقتصاد است و به جنبه های صرفاً نظری و تئوریک مسایل اقتصادی، کمتر می پردازد.

نمودار سازمانی

نمودار سازمانی مؤسسه به صورت زیر است:

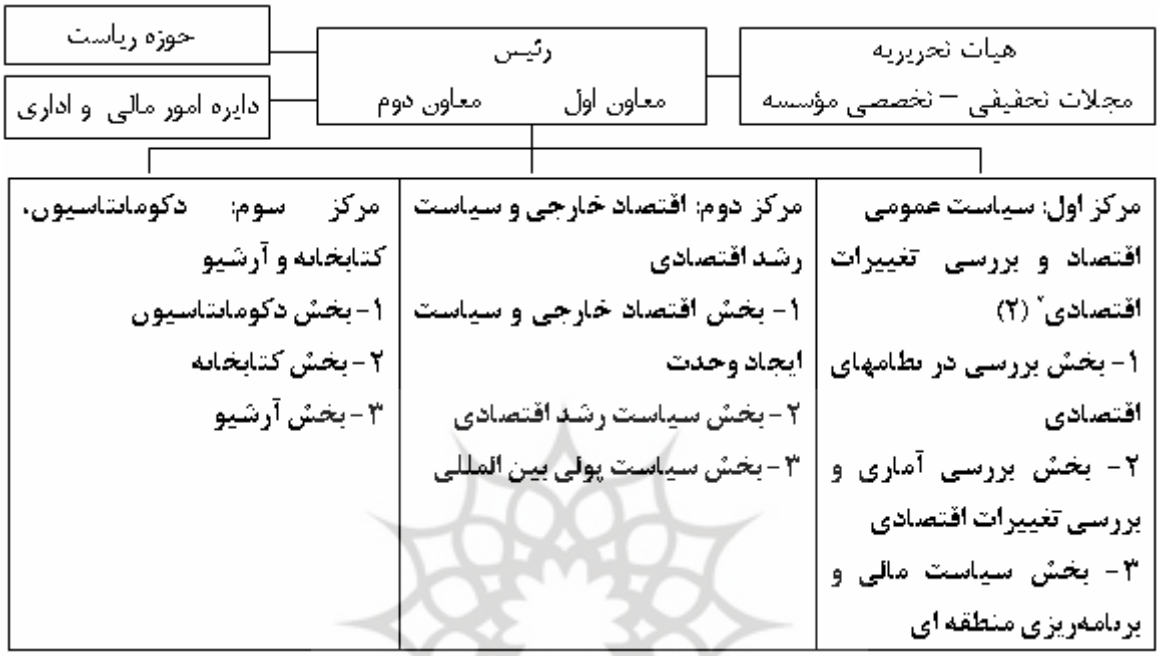

ریاست مؤسسه

رئیس مؤسسه هر چهار سال یکبار ، از میان استادان رسمی تمام وقت رشته اقتصاد دانشگاه هامبورگ، در جلسه ای مرکب از رئیس دانشگاه هامبورگ، اعضای شورای مشاوران و اعضای جامعه دوستداران و حمایت‌کنندگان مؤسسه ، انتخاب می شود. در پایان چهار سال هیچگونه قید و شرطی برای انتخاب مجدد رئیس مؤسسه وجود ندارد. معاونان و رؤسای مراکز و دیگر مقامات مسوول از طرف رئیس مؤسسه منصوب می‌گردند. مدیران بخشها بوسیله رئیس هر مرکز تعیین می شوند.

حوزه ریاست

وظیفه اصلی حوزه ریاست در وهله اول عبارتست از هماهنگ کردن تمام فعالیتهای مؤسسه، چه از نظر داخلی (ارتباط بخشها و مراکز مؤسسه با یکدیگر) و چه از نظر خارجی (ارتباط با افراد و سازمانها و مؤسسات دیگر). تدارک جلسات در داخل و در سطح مؤسسه (نه جلسات بخشها و هر یک از مراکز)، تدارک کنفرانسها و سمینارها بعهده حوزه ریاست است. تهیه گزارش فعالیتهای سالانه، تهیه بروشورها، بولتنها و انجام مصاحبه‌های مطبوعاتی نیز بوسیله حوزه ریاست انجام می گیرد. ترتیب خطابه ها و سخنرانیها، تشکیل جلسات تبادل نظر با متخصصان آلمانی و خارجی، ترتیب میزگرد بحث و مزاکره که از فعالیتهای وقفه ناپذیر **(HWWA)** است زیر نظر حوزه ریاست انجام می پذیرد. فعالیتهای تبلیغاتی و دادن اخبار لازم به روزنامه‌ها، تماس با روزنامه نگاران ، تماس با رادیو و تلویزیون، ترتیب بازدید مدعوین داخلی و خارجی از مؤسسه،

تصویب دوره های کارآموزی، تصویب طرحهای تحقیقاتی، تصویب بورسهای تحصیلی و امثال اینها، از وظایف حوزه ریاست است.
از نظر فعالیت انتشاراتی، تهیه و تدوین سالنامه **(HWWA)** زیر عنوان "سالنامه هامبورگ در زمینه سیاست اجتماعی و اقتصادی"[1] و نیز تهیه و تدوین سلسله نشریاتی تحت عنوان "دفترهای هامبورگ در زمینه سیاست اجتماعی و اقتصادی"[2] بعهده حوزه ریاست است. سالنامه **(HWWA)** از سال ۱۹۵۶ به این طرف، هر سال بطور مرتب انتشار یافته است.

دایره امور مالی و اداری
این دایره چنانکه از نام آن پیدا است سرپرستی امور مالی و اداری موسسه را بعهده دارد.

هیات تحریریه مجلات تحقیقی ـ تخصصی موسسه

تجمع متخصصان و دانشمندانی است که وظیفه آنها تهیه و تدوین و ویرایش و اداره سه مجله تحقیقی ـ تخصصی موسسه است.
از سه مجله یاد شده، دو مجله به زبان آلمانی و یکی به زبان انگلیسی و به اسامی زیر چاپ و منتشر می‌گردند:

1. Wirtschaftsdienst

مجله ماهانه "اقتصاد" در زمینه سیاست اقتصادی. به زبان آلمانی. شروع انتشار سال ۱۹۱۷ـ هامبورگ (از سال ۱۹۴۴ تا سال ۱۹۴۹ انتشار آن دچار وقفه بوده است).

2. Finanzierung und Entwicklung

فصلنامه "بودجه و رشد اقتصادی". به زبان آلمان. شروع انتشار سال ۱۹۷۰ ـ هامبورگ

3. Intereconomics

مجله ماهانه در زمینه تجارت بین المللی و رشد اقتصادی، به زبان انگلیسی. آغاز انتشار سال ۱۹۶۶ ـ هامبورگ.
البته باید دانست که نشریات ادواری (II WWA) منحصر به این سه مجله نیست. این سه مجله، از مجلات تحقیقی ـ تخصصی مزبور است. بطور کلی هر یک از بخشهای نه گانه موسسه دارای یک یا چند نشریه ادواری است.
در سه مجله تحقیقی ـ تخصصی که به آنها اشاره شد، مقالات سنگین علمی، تجزیه و تحلیلهای اقتصادی متعدد، مصاحبه با مدیران صنایع و تصمیم گیران در زمینه اقتصادی در بخشهای دولتی و خصوصی، از مطالب اساسی هر یک از شماره های آنها است.

مرکز اول: مرکز سیاست عمومی اقتصاد و بررسی تغییرات اقتصادی
این مرکز، دارای سه بخش است و هر یک از بخشها در زمینه های معینی بررسی و تحقیق می کند:

- Hamburger jahrbuch fuer Wirtschafts – und Gesellsch - aftspolitik
- Hamburger Hefte fuer Wirtschafts - Gesellschaftspolitik

بخش بررسی در نظامهای اقتصادی: تجزیه و تحلیل و مطالعه تطبیقی نظامهای اقتصادی در شرق و غرب، بررسی مناسبات اقتصادی این نظامها با یکدیگر، مطالعه رشد اقتصادی کشورهای سوسیالیستی، و بررسی بازار مشترک اروپا جزو وظایف تحقیقاتی این بخش است.
بخش بررسی آماری و بررسی تغییرات اقتصادی: تشریح، توضیح و پیش بینی "تغییرات اقتصادی" (کونژونکتور) در داخل آلمان و در کشورهای دیگر، مسایل مربوط به "تغییرات اقتصادی"، بررسیهای آماری در زمینه اقتصاد بطور کلی، اقتصاد سنجی[1] (کاربرد علوم ریاضی در بررسی مسایل اقتصادی) از وظایف تحقیقاتی این بخش بشمار می آید.
بخش سیاست مالی و برنامه ریزی منطقه ای: بررسی بودجه و هزینه و سیاست مالی دولتها، برنامه‌های عمرانی، برنامه ریزی منطقه ای، فعالیتهای بخش خصوصی اقتصاد، مناسبات دولت و بخش خصوصی، مالکیت زمین. مسایل مسکن و اجاره نشینی، از جمله وظایف تحقیقاتی این بخش است.

مرکز دوم: مرکز اقتصاد خارجی و سیاست رشد اقتصادی
این مرکز نیز دارای سه بخش است و هر بخش نیز عهده دار تحقیق در زمینه های معینی است:
بخش اقتصاد خارجی و سیاست ایجاد وحدت: بررسی مناسبات اقتصادی بین کشورهای پیشرفته صنعتی، تجارت خارجی، توسعه تجارت خارجی در پیشرفته ترین کشورهای صنعتی، تأثیر تجارت خارجی بر اقتصاد کشورها، صادرات، واردات، تکنولوژی، سیاست گمرکی، صدور سرمایه، شرکتهای چند ملیتی، تاثیر شرکتهای چند ملیتی بر اقتصاد کشورها از جمله وظایف تحقیقاتی این بخش محسوب می گردد.
بخش سیاست رشد اقتصادی: بررسی مشکلات داخلی و خارجی رشد اقتصادی در کشورهای در حال رشد، همکاری بین کشورهای در حال رشد و کشورهای پیشرفت صنعتی، چگونگی کمکهای اقتصادی و فنی کشورهای صنعتی به این قبیل کشورها، علل عقب ماندگی اقتصادی این نوع کشورها، بررسی تئوری رشد، مسایل رشد، هدف از رشد، سیاست رشد در کشورهای مختلف، شرایط لازم اقتصادی ـ سیاسی ـ اجتماعی و فنی برای رشد، اهمیت ارتباطات و اهمیت آموزش و پرورش در رشد، صادرات مواد خام، صدور تکنولوژی و مسایل مربوط به آن، از وظایف تحقیقاتی این بخش بحساب می آید.
بخش سیاست پولی بین المللی: تجزیه و تحلیل سیاست پولی هر کشور، بررسی نظریات مختلف در این زمینه، نظامهای پولی بین المللی، تغییرات در سیاستهای پولی، سیاست پولی جمهوری فدرال آلمان، نقش بانکها در جمهوری فدرال آلمان و در کشورهای صنعتی دیگر، از جمله وظایف تحقیقاتی این بخش بشمار می آید.

مرکز سوم: بخشهای دکومانتاسیون، کتابخانه و آرشیو: مرکز سوم با هماهنگ کردن فعالیتها و خدمات بخشهای سه گانه خود، امروزه بصورت یک مرکز بزرگ اطلاع رسانی ـ بمعنای وسیع کلمه ـ درآمده است. این مرکز تنها جوابگوی نیازهای اطلاعاتی محققان داخل موسسه نیست، بلکه دامنه فعالیت آن بسیار وسیعتر از این حد است.

. Oekonometrie

هدف مرکز سوم عبارت از این است که: اطلاعات و منابع مورد نیاز دست اندرکاران اقتصاد عملی و محققان مسایل اقتصادی را در تمام زمینه های مربوط، در دسترس آنان قرار دهد. این نیازهای اطلاعاتی همواره با استفاده از تمام وسایل تشخیص واقعی نیازهای استفاده کنندگان و با پرسش و استفسار دقیق و همه جانبه از آنان در فاصله زمانهای مختلف، تعیین می گردد.

اصولاً باید دانست که موجودی کتابخانه و دو بخش آرشیو و دکومانتاسیون نیز همه با دقت تمام و با پرسش از استفاده کنندگان و با جمع بندی سئووالهای مرجع تهیه و توسعه یافته است. همه کوششها بر این اساس پی ریزی شده که با هماهنگ کردن کار کتابخانه و بخشهای آرشیو و دکومانتاسیون، مرکز، در برآوردن نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان به حداکثر کارآیی برسد و تازه ترین اطلاعات را در زمینه اقتصاد و رشته‌های وابسته به آن، در دسترس محققان و مدیران و تصمیم گیران قرار دهد. مرکز سوم بطور کلی مرکزی غیرانتفاعی است و بهیچوجه نمی توان آن را در ردیف "سازمانهای فروشنده خدمات" بشمار آورد.

نمودار زیر نحوه استفاده از خدمات هر یک از سه بخش مرکز را بطور ساده نشان می دهد:

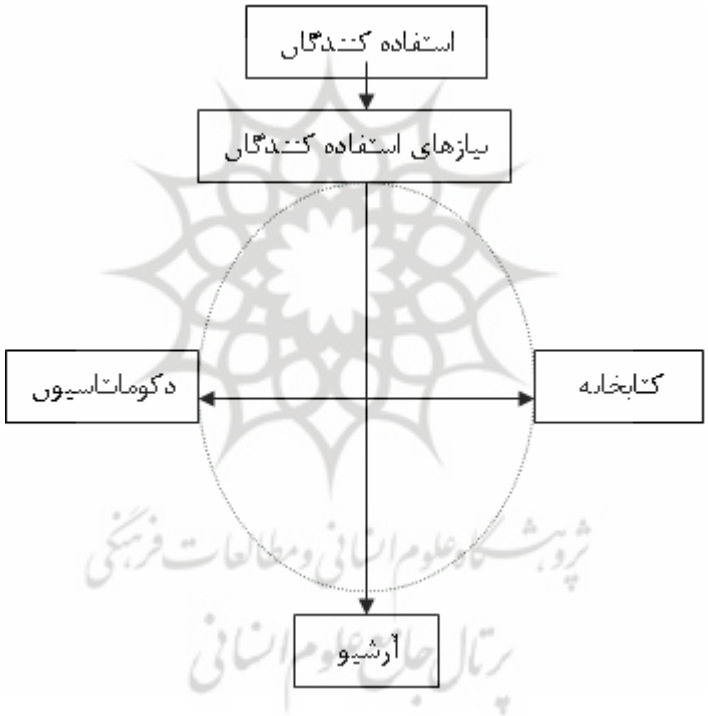

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در اینجا پس از آشنایی بسیار مختصر با بخش کتابخانه و بخش آرشیو، به توضیح بالنسبه بیشتری راجع به خدمات و فعالیتهای بخش دکومانتاسیون می پردازیم:

I ـ بخش کتابخانه

کتابخانه (HWWA) با موجودی نزدیک به ۱۰۰۰۰۰۰ جلد کتاب، یکی از بزرگترین کتابخانه های تخصصی اروپا بشمار می آید.

این کتابخانه هر چند که کتابهای مربوط به جنبه های نظری و علمی اقتصاد را نیز جمع آوری می کند، اما کوشش آن بیشتر و بطور عمده صرف گردآوری مدارکی می شود که در اقتصاد عملی و در کار تصمیم گیری گردانندگان بخشهای خصوصی و دولتی اقتصاد، بدانها نیاز است. هر نوع مدرک که حاوی گزارش یا تحلیل یا

تفسیر یا آماری در زمینه مسایل عملی اقتصاد باشد می تواند جزو مجموعه کتابخانه قرار گیرد. آثار مرجع، آمارنامه ها، کتابشناسیها و "راهنماها" نیز در مجموعه کتابخانه، هر کدام برای خود جا و مقامی دارند. کتب مرجع کتابخانه حدود ۱۰۰۰۰ عنوان است. تعداد روزنامه ها و مجلاتی که به کتابخانه می رسد، نزدیک به ۳۷۰۰ عنوان می باشد (۸۰ عنوان روزنامه یومیه و حدود ۳۶۰۰ عنوان مجله تخصصی داخلی و خارجی). بیش از ۹۰۰۰ عنوان سالنامه نیز جزو مجموعه کتابخانه است.

کتابخانه (HWWA) با بیش از ۲۰۰۰ کتابخانه در ۱۰۰ کشور جهان مبادله کتاب دارد. افزایش مجموعه کتابخانه هر سال حدود ۲۸۰۰۰ جلد است، دو سوم مجموعه کتابخانه از منابع خارجی و یک سوم آن از منابع داخلی آلمان تامین می گردد. از مجموعه کتابخانه ۲۰٪ بصورت خریداری، ۴۰٪ از طریق مبادله و ۴۰٪ بصورت اهدایی و رایگان فراهم آمده است.

بازیابی مدارک در کتابخانه (HWWA) بکمک سه نوع فهرست صورت می گیرد:

الف) فهرست الفبایی عنوان، نام مولف، سازمان تهیه کننده.

ب) فهرست جغرافیایی.

ج) فهرست الفبایی سرعنوانهای موضوعی که شامل بیش از ۱۵۰۰۰ مفهوم است. در میان فهرستهای سه گانه کتابخانه، فهرست سرعنوانهای موضوعی پراستفاده ترین آنها است.

در ماهنامه "تازه های کتابخانه"[1] جدیدترین مدارک دریافت شده بوسیله کتابخانه (باستثنای نشریات ادواری) هر ماه به ۲۰ رده موضوعی تقسیم شده به جامعه استفاده کننده معرفی می گردد. در "تازه های کتابخانه" در کنار مشخصات کتابشناسی کتابها، سرعنوانهای موضوعی نیز می آید تا بعداً در کار فهرست نویسی و آماده‌سازی محتوایی منابع کتابخانه، مورد استفاده قرار گیرد. تجربه نشان داده است که این امر ـ اضافه کردن سرعنوانهای موضوعی به مشخصات کتابشناسی کتابها ـ تاکنون به بسیاری از کتابخانه ها و موسسات دیگر، چه در ارائه خدمات و چه ـ بخصوص ـ در کار فهرست نویسی موضوعی ـ یاری کرده است.

کتابخانه (HWWA) کتابخانه مرجع است. استفاده از کتابخانه مزبور برای عموم آزاد و مجانی است. ساعات کار کتابخانه همه روزه، باستثنای یکشنبه ها، از ساعت ۹ صبح تا ۸ شب ادامه دارد. پاسخگویان مرجع در تمام ساعات کار کتابخانه، همواره آماده جوابگویی به سئوالات مراجعه کنندگان و راهنمایی های لازم هستند. در بیرون سالن مطالعه، چندین دستگاه فتوکپی وجود دارد و هر یک از علاقه مندان می تواند از مدرکی که می‌خواهد، با حداقل هزینه نسخه برداری کند. کتابخانه موسسه در سال بیش از ۴۰۰۰۰ مراجعه کننده حضوری دارد که ۷۵٪ آنها دانشجویان هستند. در کتابخانه سالانه حدود ۱۲۰۰۰ مقاله تخصصی فهرست‌نویسی می شود.

II ـ بخش آرشیو:

بخش آرشیو، قسمت تهیه بریده جراید در زمینه اقتصاد و ذخیره و بازیابی آنها است. این بخش ـ چنانکه قبلاً گفته ایم ـ هسته اصلی موسسه بوده است. بهمین لحاظ نیز موسسه، نام این بخش را همچنان برای خود حفظ کرده است.

---

[1] **Neuerwerbungen der Bibliothek des (HWWA) Instituts**".

در بخش آرشیو در واقع منابعی که در چهارچوب فهرستهای کتابخانه قابل دسترسی نیست، تهیه و آماده‌سازی می گردد.

بریده های جراید در بخش آرشیو چهار نوع رده بندی شده اند:

۰۱) آرشیو موضوعی: در بخش آرشیو، هر سال حدود ۱۷۰۰۰۰ بریده جراید بر اساس رده بندی موضوعی، آماده سازی و ذخیره می شوند. این مدارک، نخست بر اساس الفبایی نام کشورها تقسیم می گردند، آنگاه در داخل هر کشور بر اساس موضوعی، رده بندی شده بترتیب الفبایی تنظیم می‌گردند. از آنجا که مدارک آرشیو موضوعی نخست به حسب نام کشورها رده بندی می شوند، این آرشیو را "آرشیو کشورها" نیز می خوانند. آرشیو موضوعی در میان آرشیوهای چهارگانه پراستفاده‌ترین آنها است.

۰۲) آرشیو کالایی: هر سال بیش از ۴۰۰۰۰ بریده جراید به مجموعه این آرشیو اضافه می شود. این مدارک در زمینه مواد خام، مواد نیمه خام، مواد کاملاً ساخته شده و خلاصه در زمینه کلیه محصولات تولیدی است. بریده های جراید در آرشیو کالایی به ۱۹۳ گروه اصلی، ۱۰۴۲ گروه فرعی و ۲۳۰ گروه جانبی، رده بندی می شوند. در اینجا در داخل گروههای کالایی، رده بندی کشورها نیز انجام می گیرد. بعد از آرشیو موضوعی، آرشیو کالایی پرفایده ترین آرشیوهای چهارگانه است.

۰۳) آرشیو شرکتها: سالانه بیش از ۷۳۰۰۰ بریده جراید به حجم این آرشیو اضافه می گردد. مدارک این آرشیو در زمینه فعالیتهای تولیدی و تجاری شرکتها و موسسات و نهادهای مختلف اقتصادی، از جراید آلمانی و خارجی تهیه می شود و رده بندی آن بر اساس نام شرکتها، نهادها و موسسات مختلف است.

۰۴) آرشیو شخصیت ها: هر سال حدود ۱۰۰۰۰ بریده جراید راجع به شخصیت های اقتصادی آلمان و خارج، به این آرشیو اضافه می شود. در این آرشیو راجع به بیش از ۵۰۰۰۰ شخصیت اقتصادی آلمانی و خارجی، مدرک وجود دارد.

منابع آرشیو: منابع بخش آرشیو را بیش از ۱۵۰ روزنامه اقتصادی، نشریات، گزارشها و بولتنهای شرکتها و موسسات اقتصادی مختلف از ۴۰ کشور جهان تشکیل می دهند. بر طبق آمار موجود، تعداد بریده جراید آرشیو تاکنون به ۱۵۰۰۰۰۰۰ رسیده است و سالیانه حدود ۳۰۰۰۰۰ بریده جراید دیگر به آن افزوده می‌شود.

امکان استفاده از آرشیو: آرشیو (HWWA) آرشیو مرجع است. استفاده از این آرشیو برای عموم آزاد و مجانی است. مدارک آن به امانت نیز داده می شود. ساعات کار بخش همه روزه باستثنای یکشنبه ها از ساعت ۹ صبح تا ۵ بعدازظهر است. پاسخگویان به سئووالات مرجع در تمام این ساعات برای پاسخگویی به سئووالات مراجعین حاضر و آماده اند. در بخش آرشیو ـ مانند کتابخانه ـ در بیرون سالن مطالعه، تعدادی دستگاه فتوکپی موجود است و استفاده کنندگان می توانند با حداقل هزینه ـ که بصورت انداختن سکه ای در داخل دستگاه صورت می گیرد ـ از مدرکی که می خواهند، نسخه برداری کنند.

III ـ بخش دکومانتاسیون

بخش دکومانتاسیون در آغاز تنها بمنظور خدمت به محققان داخل موسسه تأسیس شد ولی بزودی دامنه فعالیتهای آن توسعه یافت و امروزه خدمات آن در مقیاس جهانی صورت می گیرد.

پایه گذاران موسسه (HWWA) و نیز مدیران و مسئوولان این موسسه در دوره های مختلف همواره به اهمیت اطلاع رسانی و دکومانتاسیون بعنوان یکی از لوازم اصلی در کار تصمیم گیری و برنامه ریزی اقتصادی و اجتماعی اعتقاد و توجه عمیق داشته اند. یکی از مقامات موسسه، چند سال پیش طی یک سخنرانی در همین زمینه گفت: "در جهان امروز مباحث و مسایل مربوط به اطلاع رسانی و دکومانتاسیون برای جامعه بشری، درست باندازه مسایلی نظیر مساله مواد خام یا مساله انرژی حایز اهمیت است"[1] و نیز گفت که: "تکنیک جدید بدون وجود سازمانهای اطلاع رسانی و دکومانتاسیون، هرگز پیشرفتهای امروزی را نمی توانسته است داشته باشد"[2]

بهر جهت در جهان امروز نیاز به خدمات اطلاع رسانی و دکومانتاسیون ـ بخصوص در زمینه دانش و اقتصاد ـ روز بروز بیشتر می شود. بخش دکومانتاسیون موسسه (HWWA) برای رفع قسمتی از این نیازها بوجود آمده است.

یکی از خدمات و فعالیتهای این بخش، همکاری در ایجاد مراکز اسناد و سازمانهای دکومانتاسیون برای شرکتها و موسسات اقتصادی دولتی و خصوصی است.

طبیعی است که اگر هر یک از شرکتها و موسسات اقتصادی برای رفع نیازهای اطلاعاتی خویش، سازمانهای اطلاع رسانی و دکومانتاسیون خاص خود را ایجاد کنند، خدمات این سازمان یا مرکز می تواند در پیشبرد هدفهای آن شرکت یا موسسه بسیار موثر باشد.

اما باید گفت که تاکنون تنها بعضی از شرکتها و موسسات اقتصادی بسیار بزرگ به این کار اقدام کرده اند و تازه در برخی از موارد، این سازمانها یا مراکز اطلاع رسانی نیز آنچنان پایه گذاری نشده اند که از هر جهت بتوانند مفید واقع شوند. متاسفانه فعالیتهای روزانه بخش دکومانتاسیون نشان داده است که سازمانها و مراکز اطلاع رسانی از جمله نهادهایی هستند که هنوز هم اهمیت آنها برای بعضی از شرکتها و موسسات و مقامات تصمیم گیرنده بدرستی ـ آنطور که شایسته موضوع است ـ روشن نشده است.

بهر جهت کوشش بخش دکومانتاسیون موسسه (HWWA) این بوده است که همواره شرکتها و موسسات اقتصادی (حتی شرکتها و موسسات اقتصادی متوسط و کوچک) را به ایجاد سازمانهای اطلاع‌رسانی و دکومانتاسیون و مراکز اسناد داخلی جداگانه و خاص خود، تشویق کند. بخش دکومانتاسیون بعنوان مشاور و برنامه ریز، همواره در تاسیس اینگونه مراکز برای شرکتها و موسسات تولیدی و اقتصادی چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی، همکاری داشته و برای کارکنان این قبیل مراکز، دوره های آموزشی و کارآموزی نیز ترتیب داده است.

البته باید توجه داشت که این خدمت یا این فعالیت، یکی از برنامه های فرعی بخش دکومانتاسیون بشمار می آید، بنحوی که هیچگاه در ردیف خدمات اصلی بخش منظور نمی گردد.

. متن سخنرانی پروفسور دکتر شماهل **Prof. Dr. H.j. Schmahl** معاون اول موسسه **(HWWA)** بمناسبت هفتادمین سال تأسیس **(HWWA)** در تاریخ دوم فوریه ۱۹۷۸ زیر عنوان "اطلاع رسانی در صنعت و اقتصاد"

Informationsvermittlung fuer Industrie und Wirtschaft

[جزوه زیراکس]

۰۱) خدمات بخش دکومانتاسیون

دایره استفاده کنندگان از خدمات بخش دکومانتاسیون بسیار وسیع است. به نسبت جامعه استفاده‌کننده، دامنه نیازها، تقاضاها و سفارشها نیز بسیار وسیع است. بخش دکومانتاسیون براساس نیازها و تقاضاهای جامعه استفاده کننده و برای اینکه بتواند به همه این نیازها و تقاضاهای متفاوت، پاسخ دهد، خدمات خود را بطور عمده از سه طریق و در سه ردیف انجام می دهد:

الف) از طریق مشاوره و راهنمایی استفاده کنندگان و رسانیدن اخبار و اطلاعات کوتاه به آنان (و لذا بصورت یکی از اشکال ساده خدمات دکومانتاسیون که همان روش مستقیم و بی واسطه انتقال داده ها است).

"خدمات مراجعه فوری" در این ردیف قرار می گیرد. خدمات مراجعه ای فوری شامل هر اطلاعی است که عرضه آن بفوریت امکان پذیر باشد. پرسش در این زمینه معمولاً یا از طریق تلفن یا با مراجعه مستقیم صورت می گیرد.

ب) از طریق تهیه و تنظیم مدارک علیحده و جداجدا (و لذا بصورت خدمات دکومانتاسیون گذشته نگر[۱]).

در این ردیف، مراجعه کننده یا سفارش دهنده یا بهر حال استفاده کننده ـ موضوع را معین می کند و از سازمان اطلاع رسانی و دکومانتاسیون مربوط می خواهد که تمام مدارکی را که از گذشته این موضوع در اختیار دارند در دسترس او قرار دهند. در اینجا استفاده کننده فقط خواهان کسب اطلاع از سابقه و گذشته یک موضوع (مثلاً یک فرآورده، یک شاخه صنعتی، بازار یک فرآورده، یک شرکت تجارتی و مانند اینها). از آغاز تا امروز یا در یک دوره معین است.

خدمات دکومانتاسیون گذشته نگر در شکل کلی بصورت فتوکپی و زیراکس مدارک انجام می گیرد. فعالیت مربوط به تهیه کتابشناسیهای تخصصی که در بخش دکومانتاسیون به آن توجه بسیار نیز می شود. در اساس جزو خدمات این ردیف بشمار می آید. کتابشناسیها بنحو کاملاً سازمان یافته و بر اساس بررسی دقیق نیازهای محققان و استفاده کنندگان تهیه می شود. خدمات دکومانتاسیون گذشته نگر گاه با ارائه داده های آماری نیز همراه است. بعلت حجم کم نظیر مدارک موجود در (HWWA)، خدمات این ردیف عموماً بنحوی بسیار خوب عرضه می شود و تا حدود زیادی جامع و در برگیرنده تمام مدارک مورد نظر است.

گاهی عرضه دکومانتاسیون جداجدا و علیحده به درخواست کننده، باعث می شود که درخواست کننده، خود بتدریج جزو درخواست کنندگان دکومانتاسیون جاری و مستمر در می آید. یعنی دکومانتاسیون علیحده و غیرمستمر، در عمل پلی می شود برای رسیدن به دکومانتاسیون جاری و مستمر.

ج) از طریق ارائه و در دسترس قرار دادن مدارک تخصصی بر اساس Profil [۲] آنچنانکه در SDI[۳] معمول است.

در این ردیف، اطلاعات بصورت مداوم و در شکل دکومانتاسیون جاری و مستمر عرضه می شود. در اینجا تقاضای اطلاعاتی، تقاضای کاملاً مشخص و معین و در عین حال دوام یابنده ای است که از طرف سفارش‌دهنده تعیین شده است. مثلاً سفارش دهنده می گوید که راجع به بازار جهانی میگو، مرا مرتب در جریان تمام مدارکی که بدست شما می‌رسد، بگذارید. طبیعی است که این خدمت تا هنگام فسخ قرارداد

. گذشته نگر **Retrospektive** منظور از دکومانتاسیون گذشته نگر، ارائه مدارک مربوط به یک موضوع با یک رشته معین است از آغاز تاکنون یا در یک محدوده زمانی معین در گذشته.

. فهرست موضوعهای مورد علاقه پژوهندگان

. اشاعه اطلاعات گزینشی **Selective dissemination information (SDI)** بمعنی فراهم آوردن اطلاعات است بر حسب نیازمندیهای انفرادی پژوهندگان و استفاده کنندگان.

مزبور همچنان مستمراً ادامه خواهد داشت. بنابراین، در این ردیف، تقاضای اطلاعاتی پایدار و مستمر است و چنین نیست که یکبار تقاضا شود و یکبار انجام گیرد یا گهگاه تقاضا و گهگاه برآورده شود. در بخش دکومانتاسیون (HWWA) خدمات دکومانتاسیون جاری بر اساس پروفیل و بصورت SDI انجام می گیرد.

فعالیت بخش دکومانتاسیون در زمینه دکومانتاسیون جاری، باندازه ای است که می توان گفت خدمات این بخش بطور عمده همان خدمات دکومانتاسیون جاری است. موسسه (HWWA) از همان آغاز تاسیس به این نوع خدمت توجه عمیق داشته است. مسئوولان موسسه هر وقت که "خدمات تخصصی دکومانتاسیون" می گویند منظورشان همین نوع خدمت است. حجم سفارش و تقاضا برای خدمات جاری دکومانتاسیون بسیار زیاد است و نزدیک ۷۵ درصد از کل فعالیتهای بخش دکومانتاسیون را در برمی گیرد.

منابع خدمات دکومانتاسیون جاری، بطور عمده عبارت است از مجلات و روزنامه های تخصصی در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته به آن. تعداد این نشریات که از داخل و خارج آلمان دریافت می گردد، در حال حاضر شامل حدود ۴۰۰۰ عنوان است.

بهر جهت، بخش دکومانتاسیون، خدمات خود را در زمینه اقتصاد عملی از سه طریق که ذکر شد و در سه ردیف که شرح داده ایم، در مقیاس بین المللی به جامعه استفاده کننده عرضه می کند.

۰۲) جامعه استفاده کننده و افراد و گروههای سفارش دهنده

جامعه استفاده کننده بخش دکومانتاسیون بطور کلی شامل افراد و گروههای زیر است:

- دانشگاهها و موسسات علمی و تحقیقی در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته به آن.
- شرکتها و موسسات تولیدی و تجاری خصوصی و غیرخصوصی، صنایع دولتی و غیردولتی.
- اتحادیه ها و سازمانهای اقتصادی، احزاب.
- مطبوعات، رادیو و تلویزیون.
- مدیران، مقامات تصمیم گیرنده دولتی و غیردولتی، وزارتخانه ها.
- استادان، دانشجویان، محققان و دانشمندان در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته و دیگران.

سفارش دهندگان دکومانتاسیون جاری و مستمر بطور عمده مدیران و دست اندرکاران صنعت و اقتصاد در داخل و خارج کشور می باشند. اما دستگاههای اجرایی نظیر بعضی از وزارتخانه ها و مقامات دولتی نظیر برخی از مسئوولان و مدیران سازمانهای دولتی، به خدمات جاری دکومانتاسیون نیازمندند. علاوه بر این، بخشهای تحقیقاتی داخل موسسه نیز شدیدا به خدمات جاری دکومانتاسیون نیاز دارند.

۰۳) موضوعهای دکومانتاسیون

بهمان اندازه که جامعه سفارش دهنده و درخواست کننده اطلاعات از بخش دکومانتاسیون، گروههای متنوع و گوناگونی را شامل می شود، بهمآن اندازه نیز خدمات این بخش متنوع است و موضوعهای مختلفی را در جهات بسیار در بر می گیرد.

این موضوعها از جمله می تواند:

- یک فرآورده معین باشد با تمام مسایل مربوط به آن، نظیر چگونگی تولید، فروش، بازار فروش، قیمت، افزایش قیمت، مصرف، نگاهداری آن در انبار، و غیره. چنانکه فرآورده هایی نظیر کامپیوتر، بلبرینگ، شمش آهن، لوازم خانه، مواد مصنوعی، محصولات معدنی نسوز و بسیاری دیگر، هر کدام موضوعی است که در بخش دکومانتاسیون راجع به آنها مدارک ذخیره و بازیابی می شود. بخصوص

صنایع الکترونیک که زاده پیشرفتهای عظیم علمی و فنی جهان امروز است، یکی از موضوعهایی است که از همان آغاز کار مورد توجه بخش دکومانتاسیون بوده است. صنایع الکترونیک، موضوعی است که هم میزان حجم مدارک مربوط به آن عظیم است و هم در دکومانتاسیون جاری، بیش از هر موضوع دیگر مشترک دارد.

- در زمینه یک فرآورده معین نیز ممکن است هر یک از شاخه های صنعتی تولیدکننده آن، موضوع دکومانتاسیون جداگانه ای باشد. در اینجا وقتی یک شاخه صنعتی موضوع دکومانتاسیون قرار می‌گیرد. تنها فعالیتهای کنونی آن مورد توجه نیست بلکه سابقه آن، مراحل توسعه و تکامل آن، وضع این شاخه صنعتی در برابر شرکتهای مشابه داخلی و خارجی، رقبای این شاخه صنعتی، همه جزو همان موضوع است. بعلاوه حتی خریداران عمده این شاخه صنعتی جزو موضوع است، چنانکه مثلاً هرگاه یک کارخانه "بلبرینگ" سازی موضوع است، طبیعی است که این کارخانه در نظر کلی در میان شرکتهای ماشین سازی، شرکتهای سازنده وسایل حمل و نقل، صنایع الکترونیکی، صنایع کشتی سازی و امثال اینها مشتریانی دارد. اطلاع راجع به خریداران عمده آن، شرایط معامله، قراردادهای خرید، میزان خرید و نظایر آن، جزو موضوع کارخانه بلبرینگ سازی مورد نظر است.
- بموازات فرآورده یا شاخه صنعتی، ممکن است بسیاری از مسایل اقتصادی ـ اجتماعی ـ سیاسی نیز هر کدام موضوع دکومانتاسیون واقع شوند. چنانکه مثلاً بعضی از وزارتخانه ها در آلمان خواستار کسب اطلاع راجع به مسایل عمومی کارگران خارجی در آن کشور بوده اند. یک انجمن حمل و نقل هوایی، بی شک خواستار جدی کسب اطلاع در باره مسایل حمل و نقل هوایی در کشورهای دیگر است، مسایل "کارگران خارجی" و "حمل و نقل هوایی در کشورهای مختلف" هر کدام موضوع دکومانتاسیون است.

از جمله موضوعهای دیگر در این قسمت، می توان این موضوعها را بعنوان مثال ذکر کرد: "اشکال جدید تمرکز و همکاری در بازرگانی"، "اشکال جدید تمرکز و همکاری در بانکداری"، "خودکار کردن بانکداری"، "مدیریت بانکها"، "فعالیتهای بازرگانی خارجی در بلوک شرق".

کثرت و تنوع موضوعهای جاری و مستمر موجب شده است که بخش دکومانتاسیون، هر چند وقت یکبار در جهت بهبود کیفی کار و در فعالیت خود در زمینه آماده سازی داده ها، تغییرات و اصلاحاتی بوجود آورد.

- تمام موضوعها بر اساس تقسیمات جغرافیایی و سیاسی نیز ترتیب یافته و به جامعه درخواست کننده و استفاده کننده عرضه می شود مثلاً هرگاه سفارش کننده ای، اطلاعاتی در مورد یک فرآورده معین را تنها در بلوک شرق یا در اروپای غربی بخواهد، به سفارش او بهمین صورت که می خواهد، عمل می شود. بنابراین، می‌توان گفت که در اینجا موضوعها بر حسب منطقه و تقسیمات جغرافیایی ـ سیاسی تعیین می شود. تجربه نشان داده است که سفارش دهندگان و درخواست کنندگان اطلاعاتی در این قسمت، علی القاعده بیشتر خواهان جنبه های آماری و ارقام و اعداد مربوط هستند.

با وجود کثرت و تنوع فوق العاده سفارشها و درخواستها، بخش دکومانتاسیون "ـ بخصوص بسبب مدارک و منابع وسیعی که در اختیار دارد ـ قادر است همه این سفارشها و درخواستها را انجام دهد و تمام نیازهای اطلاعاتی در زمینه اقتصاد را در این قلمرو وسیع برآورده سازد.

یکی از علل مهم موفقیتهای این بخش، تقسیم بندی موضوعی مدارک بنحو دقیق برحسب نیاز واقعی جامعه درخواست کننده واستفاده کننده است. آنچنانکه در این تقسیم بندی، تمام نیازها و خواستهای افراد و گروههای جوینده اطلاعات، مورد توجه و عنایت کامل قرار گرفته است.

اکنون ببینیم که اطلاعات بچه صورت بوسیله درخواست کننده دریافت می شود و در دسترس او قرار می‌گیرد:

۰۴) اشکال دکومانتاسیون:

مدارکی که در بخش دکومانتاسیون به جامعه استفاده کننده عرضه می شود بیکی از سه شکل زیر است:

الف) دکومانتاسیون کتابشناختی در شکل مشخصات کتابشناسی همراه با چکیده[۱] و کلمات کلید[۲]

ب) دکومانتاسیون متن کامل که در آن متن کامل مدرک عرضه می شود.

ج) دکومانتاسیون آماری از طریق استخراج آمارهای داخلی و بین المللی (مثلا در زمینه یک کالا یا راجع به تجارت خارجی یک کشور معین).

خدمات دکومانتاسیون جاری و مستمر بر اساس دو قسمت، یک قسمت کتابشناسی (تجزیه و تحلیل محتوای مدارک) و یک قسمت آماری (تجزیه و تحلیل آمارها و ارقام) صورت می گیرد. مقالات و مطالب مجله ها و جراید اقتصادی و مدارک دیگر هر روز بمحض ورود به بخش دکومانتاسیون، مورد بررسی قرار می گیرند. این بررسی اصطلاحاً "بررسی مرکزی" خوانده می شود. پس از این بررسی، کارشناسان بخش دکومانتاسیون با توجه به درخواستهای سفارش کنندگان، مدارک لازم را آماده سازی می کنند و مراحل بعدی کار تا دریافت مدرک بوسیله سفارش کننده، بسرعت انجام می گیرد.

در بررسی مرکزی، منابعی که دریافت می شود، در مورد "خدمات مربوط به موضوعهای مورد علاقه پژوهندگان"[۳] بطور غیرگزینشی و در موارد دیگر بنحو گزینشی، مورد رسیدگی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در نمودار زیر، روند کار در بخش دکومانتاسیون در شکل بسیار کلی و ساده نشان داده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

. **Kurzreferat=abstract**

. **Stichwoerter=Keywords** کلمات کلید= کلیدواژه ها

. **Profildienst** [در کشورهای عربی زبان: کلمات داله]

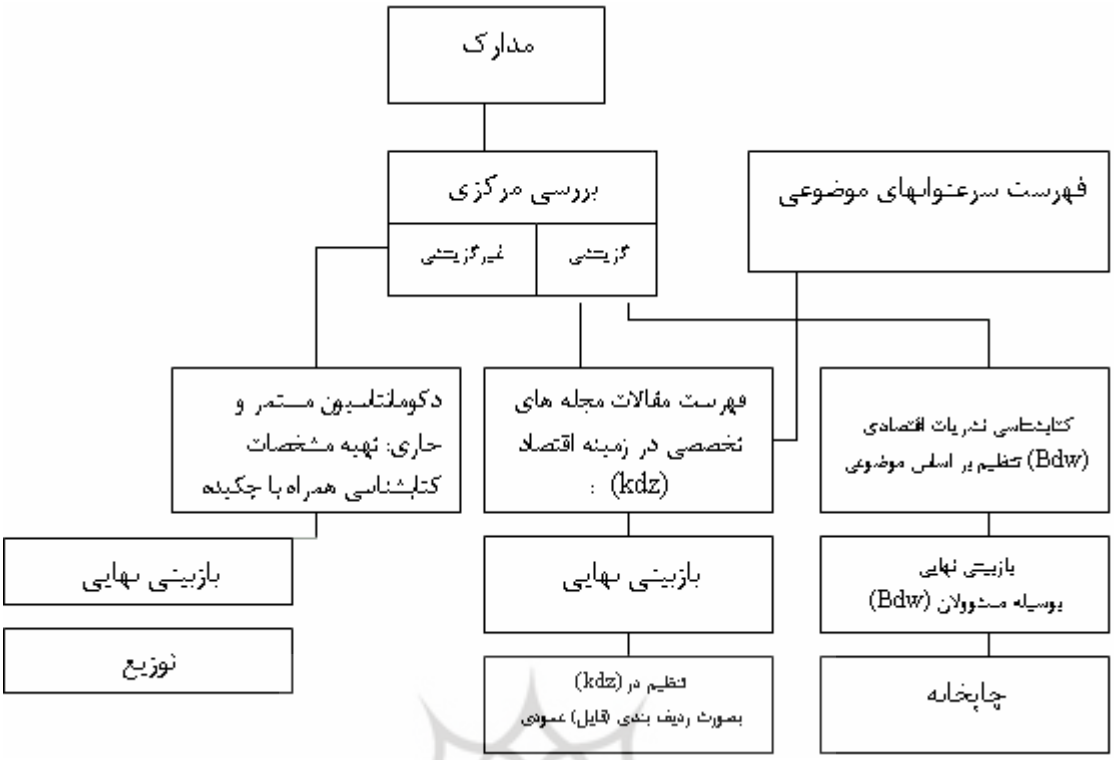

همانطور که ملاحظه می شود مدارک ـ که بیشتر همان مجلات تخصصی در زمینه اقتصاد و جراید اقتصادی هستند ـ نخست مورد بررسی مرکزی قرار می گیرند و چنانکه گفته شد در برنامه خدمات مربوط به "موضوعهای مورد علاقه پژوهندگان" بطور غیرگزینشی تجزیه و تحلیل می شوند، اما این مدارک برای تهیه (kdz) [۱] یعنی برای تهیه فهرست مقالات مجله های تخصصی در زمینه اقتصاد و برای (Bdw) [۲] یعنی برای تهیه کتابشناسی نشریات اقتصادی، بنحو گزینشی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند.

روند کار بسیار ساده است. برگه های سفارش نیز ساده است. هر سفارش دهنده در بخش دکومانتاسیون شماره معینی دارد. شماره شرکت سفارش دهنده (سفارش دهندگان عموماً شرکتها هستند) بالای برگه سفارش ذکر می شود، مدارک سفارش شده عموماً بصورت مشخصات کتابشناسی همراه با چکیده و کلمات کلید، عرضه می شود. چکیده ای که در اینجا برای دکومانتاسیون مستمر و جاری تهیه می شود چکیده تمام‌نما[۳] است که محتوای مدرک را عمیقا نشان می دهد. بر روی برگه اطلاعاتی، بالای سمت چپ، منطقه جغرافیایی که مدرک مربوط به آن است. ذکر گردیده. مثلاً هرگاه مدرک راجع به اقتصاد برزیل باشد، بالای برگه سمت چپ نوشته می شود: برزیل، بالای سمت راست سرعنوان موضوعی یا کلمات کلید می آید، مثلاً در همان برگه که راجع به اقتصاد برزیل است باقتضای محتوای مدرک، کلمات کلید نظیر صنایع الکترونیک و غیره به آن افزوده می شود.

پایین برگه سمت راست، نام اختصاری کارشناسی که مدرک را آماده سازی کرده است، ذکر می گردد.

. Katalog der zeitschriftenaufsaetze

. Bibliographie der Wirtschaftspresse

Informatives Referat=informative abstract . چکیده تمام نما یا جامع

هرگاه متن در اصل کوتاه و مختصر باشد و به زبان آلمانی نیز باشد عیناً فتوکپی یا زیراکس می شود و بطور ساده در زیر مشخصات کتابشناسی مدرک چسبانیده شد، برای سفارش دهنده ارسال می گردد. این کار معمولاً بوسیله کارکنان پاره وقت بخش دکومانتاسیون که غالباً دانشجویان رشته اقتصاد و رشته های وابسته به آن هستند، انجام می پذیرد.

سفارش دهندگان بطور کلی دو دسته اند: بعضی فقط خواهان اطلاع اجمالی و کوتاه هستند و بعضی، اطلاع بنحو مشروح را خواهانند. در مورد دسته اول کار بنحوی است که به آن اشاره شد: مشخصات کتابشناسی مدرک همراه با چکیده تمام نما و کلمات کلید در فرمهای خاص که بر طبق ضوابط و دستورالعملهای بخش دکومانتاسیون تهیه می شود ـ و شرح آن مجال مفصلی می خواهد ـ برای سفارش دهنده فرستاده می شود.

دسته دوم در واقع از همان آغاز خواهان متن کامل مدرک مورد علاقه خود هستند. یعنی لزومی نمی بینند که نخست چکیده و کلمات کلید مدرک مورد علاقه خود را ببینند و آنگاه درباره دریافت یا عدم دریافت کامل مدرک، تصمیم گیری کنند. در بخش دکومانتاسیون اینگونه نیازها نیز دقیقاً برآورده می شود. بدیهی است که هزینه خدمات در هر مورد متفاوت است. گاه در صورتی که مدرک زیاد مفصل و طولانی نباشد، به تقاضای سفارش دهنده، متن کامل آن در پشت برگه اطلاعاتی سفارش (شامل مشخصات کتابشناسی، چکیده تمام نما و کلمات کلید) بصورت "میکروپرینت" چاپ می شود. لازم به توضیح است که متن کامل هر مدرک به همان زبان اصلی زیراکس می شود و ارسال می گردد (چکیده تمام نما و کلمات کلید مدارک بهر زبانی که باشند به آلمانی تهیه می شود) یعنی فرض بر این است که سفارش دهنده خود امکان استفاده از زبان مدرک را دارد. در حال حاضر در فعالیتهای مربوط به دکومانتاسیون جاری و مستمر، مدارک به ۱۵ زبان دریافت، آماده‌سازی، ذخیره و بازیابی می شوند. از این ۱۵ زبان از زبانهای اروپایی که بگذریم، زبان عربی را می توان ذکر کرد.

چنانکه گفتیم، قسمتی از خدمات دکومانتاسیون جاری مربوط به داده های آماری است. منابع آماری در سطح ملی و بین المللی (در زمینه تولید، تجارت خارجی و مانند اینها) بمحض ورود به بخش دکومانتاسیون، بلافاصله مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته، با توجه به درخواستها و نیازهای استفاده کنندگان، مواد لازم استخراج شده و در شکل فتوکپی یا زیراکس در اسرع وقت در اختیار استفاده کننده قرار می گیرد.

تا اینجا آنچه از فعالیتهای بخش دکومانتاسیون گفته شد بطور کلی مربوط به سفارشها و درخواستهای اطلاعاتی بود. در کنار این خدمات، فعالیتهای دیگری نیز در بخش دکومانتاسیون انجام می شود که خارج از چهارچوبی است که برای انجام سفارشات در نظر گرفته شده است. این فعالیتها بطور عمده بر اساس "فهرست مقالات مجله های تخصصی در زمینه اقتصاد" (kdz) و "کتابشناسی نشریات اقتصادی" (Bdw) صورت می‌گیرد که در اینجا به اختصار هر چه تمامتر به توضیح هر یک می پردازیم:

۵) فهرست مقالات مجله های تخصصی (kdz)

(kdz) در واقع فهرست گزیده مقالات مجله های تحقیقی و تخصصی در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته به آن، است. در (kdz) سرعنوانهای موضوعی با نظام الفبایی تنظیم و بصورت ردیف بندی (فایل) عمودی ذخیره می شود. این فهرست که بطور عمده در زمینه اقتصاد صنعتی و اقتصاد بازرگانی تهیه می‌گردد، برای بقیه ابزارهای اطلاع رسانی در بخش دکومانتاسیون تکمیل کننده پرارزشی بشمار می آید.

در حال حاضر، (kdz) شامل حدود ۳۵۰۰۰۰ مقاله گزیده از مجلات تحقیقی و تخصصی است. برای (kdz) ـ چنانکه در نمودار کار بخش دکومانتاسیون دیدیم ـ فهرست سرعنوانهای موضوعی نیز تهیه می شود

اما این فهرست البته غیر از فهرست سرعنوانهای موضوعی است که در بخش کتابخانه فراهم می شود. تفاوت این دو بسیار است و ما در اینجا ناچار تنها به یکی دو مورد اشاره می کنیم:
فهرستهای سه گانه کتابخانه (فهرست عنوان، نام مولف، نام کشورها و غیره) همه غیرگزینشی و مربوط به کتاب است در حالیکه (kdz) و به تبع آن، فهرست سرعنوانهای موضوعی مربوط ـ چنانکه دیده ایم ـ گزینشی و مربوط به مقالات مجله های تحقیقی و تخصصی است. فهرست سرعنوانهای موضوعی کتابخانه ـ همانطور که در توضیح بخش کتابخانه به آن اشاره شد ـ ۱۵۰۰۰ مفهوم را در بر می گیرد، در حالیکه فهرست سرعنوانهای موضوعی (kdz) فقط شامل ۱۵۰۰ مفهوم است (که از این تعداد ۴۰۰ مفهوم فقط مربوط به فرآورده های اقتصادی است).

بهرجهت، هرگاه توجه کنیم که در جهان امروز مهمترین تحقیقات و پژوهشها و همچنین مهمترین مدارک آگاهی دهنده، توصیفی و تجزیه و تحلیلی روزآمد، غالباً در شکل مقاله است و نه تک نگاری (مونوگرافی) و کتاب، اهمیت (kdz) و فهرست سرعنوانهای موضوعی آن آشکار می شود. بوسیله (kdz) و فهرست سرعنوانهای موضوعی آن، می توان به بسیاری از سئووالات مرجع استفاده کنندگان اطلاعاتی در زمینه اقتصاد پاسخ داد، در حالیکه این امر بوسیله فهرستهای کتابخانه با این سهولت و با این وسعت، علی‌القاعده ممکن نیست.
افزایش سالانه مقالات ثبت شده در (kdz) نزدیک ۱۶۰۰۰ عنوان است. منابع (kdz) را حدود ۳۷۰۰ مجله تحقیقی و تخصصی در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته به آن از داخل و خارج آلمان تشکیل می دهد.
یکی از ویژگیهای (kdz) انعطاف پذیری و توانایی آن برای پذیرش مفاهیم جدید است.
ویژگی دیگر در آن است که در این فهرست نه فقط مقالات، بلکه گاه اطلاعات کوتاه بسیار با اهمیت و روزآمد که می تواند تاثیر فوق العاده بر اقتصاد جهانی داشته باشد نیز گنجانیده می شود. بر این اساس، اطلاعات کوتاه راجع به تغییر سیاست نفتی، در وقتی که اوضاع خاورمیانه با بحران روبرو است، یا اطلاعات کوتاه بسیار مهم و اساسی درباره مثلاً برزیل، بعنوان کشوری که در حال حاضر فعالیتهای سرمایه گذاری در آن بسیار زیاد است، در فهرست منظور می گردد.
بخش دکومانتاسیون از مارس ۱۹۷۲ شروع به منتشر ساختن فهرست سرعنوانهای موضوعی مربوط به (kdz) کرده و تاکنون چند جلد از آن نیز تحت عنوان: "فهرست (HWWA) برای اطلاع رسانی و دکومانتاسیون"[1] انتشار یافته است.
در (kdz) مقالاتی که عمر آنها به پنج سال تمام برسد، بشرط آنکه محتوان آنها دارای جنبه های آنچنان ارزشمند علمی و بنیادی ـ که گذشت پنج سال در آنها چندان موثر نیست ـ نباشد، از دور خارج می شوند.

۰۶) کتابشناسی نشریات اقتصادی (Bdw)

(Bdw) فهرست گزیده موضوعی "مدارک غیرکتابی"[2] در زمینه اقتصاد و رشته های وابسته به آن، است. (Bdw) ماهانه انتشار می یابد و در چاپخانه Gmbll (چاپخانه آرشیو جهانی هامبورگ) چاپ می شود.

. (HWWA) –Register fuer Information und Dokumentation.

. مدارک غیرکتابی بطور کلی شامل نشریات ادواری نظیر روزنامه و مجله، بولتن. سالنامه و مانند اینها و نیز شامل گزارشها، متن سخنرانیها، نتایج سمینارها و کنفرانسها، استانداردها و امثال اینها است.

شروع انتشار آن، سال ۱۹۴۹ است. (Bdw) در هر شماره، حدود ۳۵۰ عنوان مقاله و مدرک اقتصادی از منابع آلمان و کشورهای دیگر را در بر می گیرد. این مدارک به ۱۷ رده موضوعی ثابت که همه زمینه های اقتصادی را شامل می شود، تقسیم می گردد. انتشار (Bdw) این نکته را مدلل می سازد که دست اندکاران اقتصادی ـ و بخصوص دست اندکاران اقتصاد بازرگانی و مسایل بازرگانی ـ در برابر حجم عظیم مقالات و مدارک اقتصادی برای فعالیتهای روزانه خود، یک گزینش تا حد امکان "جامع و مانع" از این مواد را طالبند. بررسی و تجربه بخش دکومانتاسیون نشان داده است که در گزینش موضوعی نیز باید تکیه را روی مدارک توصیفی، عملی و غیرنظری و اطلاع دهنده گذاشت، زیرا که در بین مشترکین این کتابشناسی، مقالات و مدارک نظری ـ علمی محض بسیار بندرت مورد استفاده قرار می گیرند.

(Bdw) تکمیل کننده ابزارهای موجود برای دکومانتاسیون مستمر و نیز دکومانتاسیون غیرمستمر است. در هر برگه فهرست (Bdw) مشخصات کتابشناسی مدرک با چکیده راهنما[1] وکلمات کلید همراه است. در پایان هر سال با درهم کرد ۱۲ شماره این ماهنامه، "فهرست سالانه (Bdw)" تنظیم و چاپ می شود. ازدیاد روزافزون درخواستهای مربوط به خرید و دریافت ماهنامه (Bdw)، اهمیت این کتابشناسی را بخوبی آشکار می کند. افزایش سالانه مقالات و مدارک ثبت شده در (Bdw) حدود ۴۰۰۰ عنوان است.

۰۷) خدمات فتوکپی

دستگاههای فتوکپی در بخش دکومانتاسیون بمنظور تقویت خدمات بخش و حمایت از این خدمات است. فعالیتهای این قسمت در تمام موارد با توجه به حقوق مولف و در چهارچوب مقررات مربوط به آن صورت می گیرد.

طبیعی است که دستگاههای فتوکپی و زیراکس از لوازم اصلی کار و ارائه خدمات برای هر سازمان دکومانتاسیون و اطلاع رسانی است. دستگاههای فتوکپی در بخش دکومانتاسیون، بیشتر برای تهیه فتوکپی از مقالات و عرضه آن به استفاده کننده است. اما باید دانست که در بخش دکومانتاسیون، اصل مقالات و اصل مدارک نیز با شرایطی، به درخواست کنندگان، امانت داده می شود. بطور کلی تاکنون نه کتابخانه، نه بخش آرشیو و نه بخش دکومانتاسیون هیچکدام در امانت دادن هیچ مدرکی، هیچگونه مضایقه، کوتاهی و سختگیری از خود نشان نداده اند، اما با وجود این پیدا است که هر یک از این سه بخش ترجیح می دهند که در هر مورد فتوکپی یا زیراکس مدرک مورد نظر را در اختیار درخواست کننده قرار دهند و اصل مدرک را همواره در پیش خود نگاه بدارند و درست در همینجا است که اهمیت دستگاههای فتوکپی و زیراکس برای هر یک از سه بخش، بخوبی آشکار می شود.

۰۸) چند کلمه پایانی راجع به بخش دکومانتاسیون

منابع کار در بخش دکومانتاسیون، موجودی کتابخانه و آرشیو موسسه است. بخش دکومانتاسیون می‌کوشد تا از طریق همکاری بسیار نزدیک و صمیمانه با کتابخانه و با بخش آرشیو، حداکثر توانایی را در پاسخگویی به سئووالات مرجع و در برآورده کردن نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان در سطح جهانی بوجود آورد.

همکاری بخش دکومانتاسیون با دو بخش کتابخانه و آرشیو ثمرات بسیار بهمراه دارد و جامعه استفاده کننده پیوسته از این ثمرات بهره مند می شود. برای هر سه بخش، استفاده کننده همچون مرکز دایره ای است که

---

۱. چیکده راهنما یا توصیفی **Indikatives Referat=indicative abstract**

تمام فعالیتها دایره وار بر گرد آن می چرخد. میزان شور و شوقی را که در بخش دکومانتاسیون برای خدمت به محققان و جامعه استفاده کننده اطلاعاتی وجود دارد، می توان در این سخنان که بمناسبت هفتادمین سال تاسیس (HWWA) وسیله رئیس بخش دکومانتاسیون ایراد شده است، تا حدودی دریافت: "ما می کوشیم تا این ندا را که می گوید: "ما جوینده و پژوهنده ایم آیا شما می توانید بما کمک کنید" از هر کجا که هست بشنویم، بسوی آن بشتابیم، به آن پاسخ مثبت دهیم و نیازهای آن را به بهترین وجه برآورده سازیم"[1].

در واقع کارکنان بخش دکومانتاسیون موسسه (HWWA) مثل فعالین هر سازمان اطلاع رسانی و دکومانتاسیون جدی دیگری، دنبال آنند که دانسته کجاست تا آن را بیابند و در دسترس آن کس که خواهان دانسته ها است قرار دهند.

منابع:

۱- بروشورها، گزارش فعالیتها، گزارش سمینارها، متن سخنرانی ها، کتابها، مجلات و سایر نشریات (HWWA)

۲- آگاهیهایی که اینجانب طی دو هفته بازدید از (HWWA) (سال ۱۳۵۷) و همکاری با بخشهای کتابخانه و دکومانتاسیون این موسسه کسب کرده و یادداشتهایی که در همین زمینه فراهم آورده ام.

یادداشتها:

(۱)ـ راجع به بودجه (HWWA) نه مدارکی که در اختیار بنده قرار گرفت جوابی به این پرسش داد و نه در گفتگو با کارمندان، مسوولان و مقامات موسسه، توانستم پاسخ روشنی راجع به این سووال خود بدست آورم.

(۲)ـ Konjunktur آلمانی، برابر Conjoncture فرانسه، برابر Conjuncture انگلیسی، در اقتصاد از سویی بمعنی تعیین وضعیت و موقعیت اقتصادی در زمانهای معین است و از سوی دیگر عبارت از علمی است که این موقعیت و وضعیت و تکامل آن را تعیین می کند. بهمین لحاظ، بعضی، آن را "تعیین وضعیت" ترجمه کرده اند. بعضی از مولفان نیز از آن به "اوضاع و احوال اقتصادی" تعبیر کرده اند. البته این معنی غیر از اصطلاح متداول وضع (Situation) اقتصادی است. Situation استاتیک و اوضاع و احوال اقتصادی بمعنی کونژونکتور، دینامیک است.

در کتابهای درسی اقتصاد در ایران، معمولاً معادل این کلمه را "همایند" انتخاب کرده اند. از آنجا که کونژونکتور بطور خلاصه مطالعه عینی تغییرات سریع فعالیت اقتصادی را نشان می دهد، ما در این مقاله آن را "تغییرات اقتصادی" ترجمه کرده ایم. برای اطلاع بیشتر در این مورد، از میان کتابهای فارسی، رجوع شود از جمله به:

سووه، توماس. فرهنگ اصطلاحات اجتماعی و اقتصادی. ترجمه و تالیف م. آزاده، تهران، انتشارات مازیار، ۱۳۵۴. ص ۷۱-۷۲.

ابتدای صفحه

---

[1]. متن سخنرانی دکتر فرانکن **Dr. W. G. Franken** رئیس بخش دکومانتاسیون، در تالار دانشکده اقتصاد دانشگاه هامبورگ، بمناسبت جشن هفتادمین سال تاسیس **(HWWA)** در تاریخ ۱۷ فوریه ۱۹۷۸ [پلی کپی].